

Czaga Viktória

1951–2022

2022. június 17-én rövid betegség után váratlanul hagyott itt minket Czaga Viktória, Budapest Főváros Levéltára nyugalmazott főlevéltárosa, akinek élete összefonódott a levéltárral. 19 éves kora óta dolgozott itt – csak az egyetemi tanulmányok alatt megszakítva itteni levéltári munkáját, de akkor is tudatosan arra készült, hogy ide térjen vissza, – és nyugdíjazásáig kitartott az intézmény mellett. Sorsának egyik meghatározó tényezője volt, hogy párját nagyon korán elvesztette, így a munkahely, mint mindennapi emberi, baráti közeg különösen fontos volt számára.

Pesthidegkúton nőtt fel és élete legnagyobb részében ez volt számára az otthon, a másik meghatározó, identitást és tartást adó közeg. Édesapja a Ganz Villamossági Művek géplakatos, édesanyja a Posta Központi Javító Műhely dolgozója volt. Ő maga elektronikai szakközépiskolában érettségizett, és rövid ideig dolgozott a szakmában, de a levéltárba már azzal a céllal jelentkezett kezelőnek, hogy a humán tudományokban képezze tovább magát.

Viki a szó klasszikus értelmében vett levéltáros-történész volt – így ebben a sorrendben – akinek igazi terepe a levéltári raktár és a kutatóterem. Ezzel a szereppel tökéletesen azonosult, hivatását a rá bízott anyag gondozásában, megismertetésében, a kutatók, ügyfelek és érdeklődők segítségével, kiszolgálásában találta meg.

Emellett maga is végzett kutatómunkát. Leginkább a 19. század vonzotta, ezen belül is a korabeli Buda. Tanulmányai során Szabad György professzor hívta fel a figyelmét Házmán Ferencnek, Buda reformkori országgyűlési követének, a '48-as idők aktív szereplőjének, majd a kiegyezés után az önálló Buda utolsó polgármesterének emigrációs levelezésére, amelyet Szemere Bertalannal folytatott. Ebből egy sok évig tartó szenvedélyes nyomozás nőtt ki, amelynek során Viki feltárta a korábban szakmai körökben is alig ismert Házmán fordulatokban gazdag pályafutását a reformkortól a millennium korának küszöbéig. Doktori disszertációján alapult *Házmán Ferenc, Buda utolsó polgármestere* (BFL, Budapest, 1997) című könyve. Jancsó Évával közösen jelentette meg a *Pest-budai nemzetőrök 1848-49* című alapos forráskiadványt (BFL, Budapest, 2001). Ő tárta fel és írta meg részletesen a Hentzi-emlékmű történetét (A Hadtörténeti Múzeum Értesítője = Acta Musei Militaris in Hungaria. 6. (Budapest, 2003).

Házmán Ferenc következetes híve és egyik hivatalos kezdeményezője volt Buda és Pest egyesítésének – az új világban viszont nem nagyon találta meg a helyét. Az egyesítés 150. évfordulójára készülve tanulságos ismét elolvasni Vikinek *A főváros egyesítése a budaiak szemszögéből* (Tanulmányok Budapest Múltjából 28. Budapest, 1999) című tanulmányát, amelyet a következő szavakkal summáz: „Fővárosi polgárrá is valójában a pesti polgár lett. Budapest létrejött a budai polgárban nem az együvé tartozást, ellenkezőleg,

az elkülönülést és az elzárkózó magatartást erősítette fel, amelyből szinte az első világháborúig nem mozdul ki.” Viki mindig a szélárnyékban maradók, a perifériára szorulóknézőpontjából is látta és ábrázolta a történelmet. Erre készítette őt egyébként a szeretett otthon, Pesthidegkút közösségének sorsa is. Történetírói attitűdjét is kifejezi a településről szóló egyik tanulmányának címe: *Egy világváros margóján* (Tanulmányok Budapest Múltjából 30. Budapest, 2002).

A részletek, az egyedi szituációk aprólékos megismerésének és bemutatásának lehetősége nyugtázta le leginkább a levéltári anyagban, s immár lezárt életművét utólag áttekintve látjuk igazán, hogy fiatal kora óta mennyire következetesen választott e felé vezető forrásokat és kutatási témákat, már akkor is, amikor a történészek többségét még inkább a nagy tendenciák kutatása és a generalizáló magyarázatok keresése vonzotta. A részletek és egyedi szituációk kivételesen gazdag ábrázolása okán lett egyik legnagyobb szerelem-munkája az Aggházy Kamill: *Budavár bevétele 1849-ben* című, évtizedek óta kiadásra váró munkájának sajtó alá rendezésében való részvétel (*Aggházy Kamill: Budavár bevétele 1849-ben I–II*. Budapest, 2001).

Egyik lelke, összetartója volt a levéltár közösségének hosszú időn át, s éppen azért lehetett az, mert személyes környezetében is mindig odafigyelt a háttérbe szorulókra, félrehúzóódókra is, sőt felelősnek érezte magát azért, hogy segítsen nekik integrálódni. Fontos volt számára, hogy a munkában is a vele egy hullámhosszon lévő, egymást kedvelő és jól megértő emberekkel működjön együtt – akit nem érzett ilyennek, azzal inkább a szükséges mértékűre korlátozta az érintkezést, akkor is, ha ez érdekeit, előmenetelét a legkevésbé sem szolgálta. Véleményét a hozzá közel állóknak is gyakran élesen és csípősen adta tudtára – mondhatni, „volt egy stílusa” – amelyet, ha úgy érezte, hogy elvetette a súlykot, kedves és figyelmes gesztusokkal tett helyre. Azok, akik számára fontosak voltak, mellette nem tudhattak elkényelmesedni: ahogy magának állandóan kereste az újabb és újabb feladatokat, barátait is állandóan ösztökölte, s velük együtt örült az eredményeknek.

Talán leginkább a mindennapi munkában is megélhető személyesség volt az, amely őt stabilan a levéltárosi pályán tartotta, amely a kollégákhoz, a kutatókhoz és ügyfelekhez való viszonyában éppúgy megnyilvánult, mint a kutatott iratokból felbukkanó szereplőkhöz való viszonyban – számára egy idő után Házmán Ferenc vagy Aggházy Kamill is szinte családtagnak, de legalábbis nagyon jó ismerősnek számított.

2008-ban vonult nyugdíjba, nem utolsó sorban azért, mert ekkor már az édesanyjával való együttlét volt legfontosabb számára. Ami ideje és energiája emellett maradt, azt a Pesthidegkúti Helytörténeti Kör elnökeként a közösség építését szolgáló kutatómunkának szentelte. 2020-ban jelent meg a Legeza Lászlóval közösen készített *Varázslatos Pesthidegkút* című album.

„A tőle kapott ismeretek, az általa átadott tudás olyan érték, amely formálta és építette is közösségünket. A térképekből kiolvasott családtörténetek, minden általa feltárt és gondosan végig kutatott életút segített megérteni múltunkat, segített feldolgozni traumáinkat, és segített összetartó közösséget építeni. Benne megtestesült az az erő,

ami felejtés, a legpusztítóbb erő ellen hat. Nem engedte, hogy felejtsünk, nem engedte, hogy ne tanuljunk a múlt döntéseiből, történéseiből, és legfőképp nem engedte a múltban elkövetett hibák megismétlődését.” – írta róla a Facebook-on közzétett megemlékezésében Örsi Gergely, a II. kerület polgármestere.

Sipos András

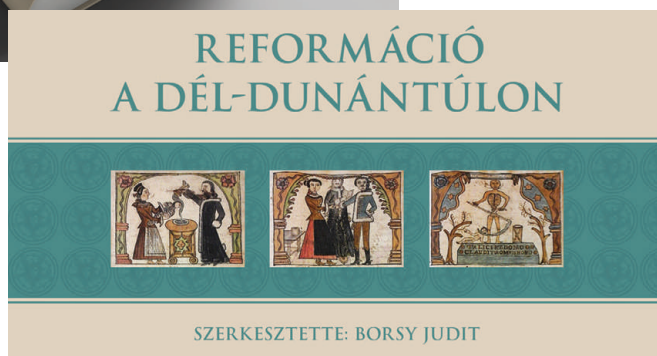
4. A Levéltári Közlemények 91. évfolyamának borítója

5. Az együttélés történelme
– Nemzetiségi kérdés Magyarországon

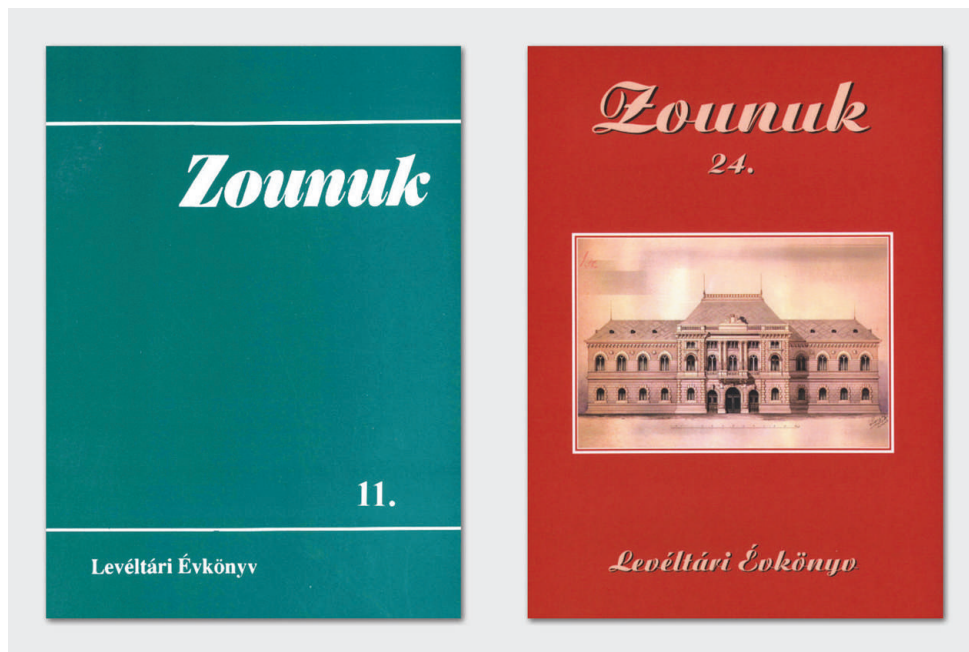
6. A magyarországi ruszinok és ukránok

7–8. Reformáció a Dél-Dunántúlon

9. A Nagy Háború és következményei a Dél-Dunántúlon

10. A Zounuk Levéltári Évkönyv korábbi évfolyamai

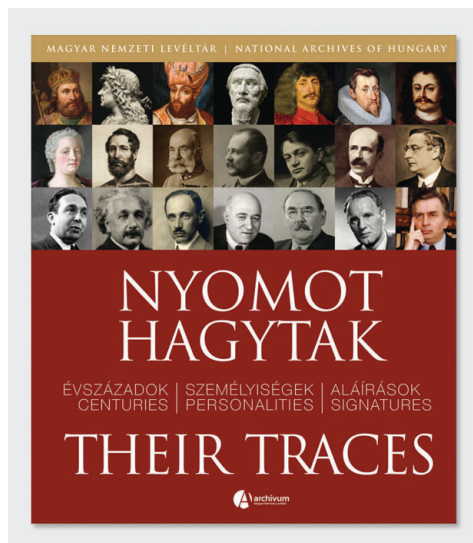
11. Zounuk Levéltári Évkönyv (34–35. évfolyam)

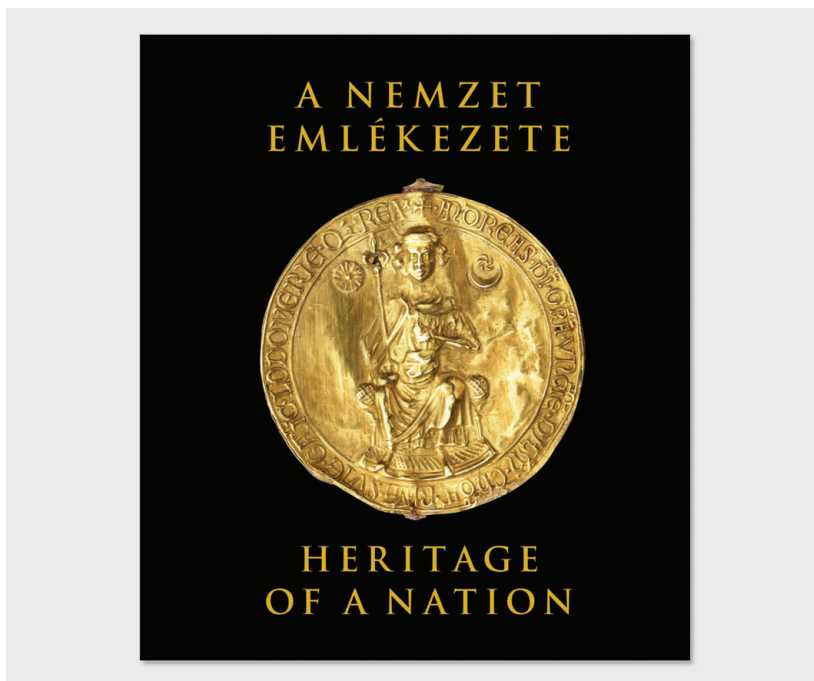

12. Hende Fanni: Politikai reprezentáció a magyar országgyűléseken 1687 és 1765 között

13. Nyomot hagytak
– Évszázadok, személyiségek, aláírások

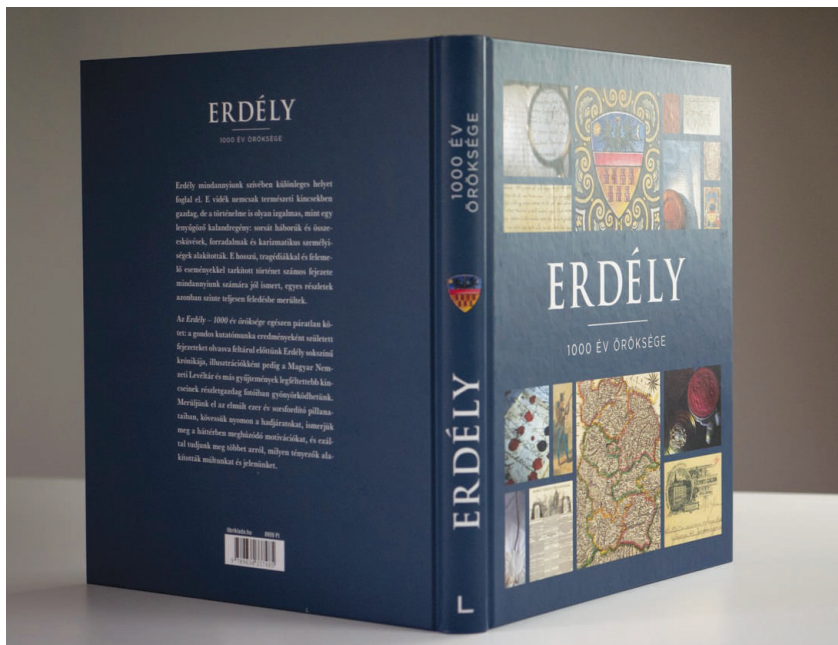

14. Kik vagyunk? Magyarországi nemzetiségek

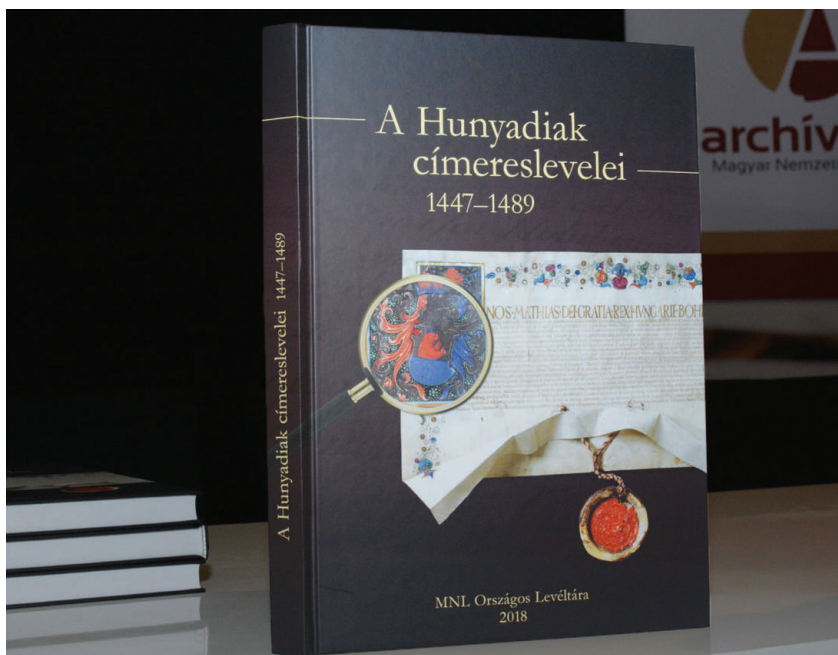
15. A nemzet emlékezete – A magyar történelem mérföldkövei
16. „mi úgymond mennyei polgárok vagyunk...” Válogatás a magyarországi protestantizmus történeti emlékeiből a Magyar Nemzeti Levéltárban

17. Erdély – 1000 év öröksége

18. A Hunyadiak címereslevelei 1447–1489

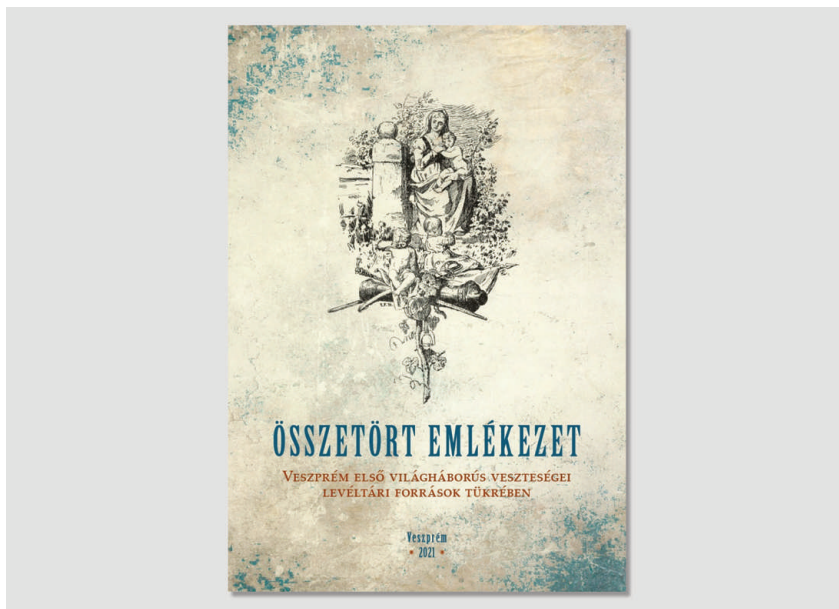

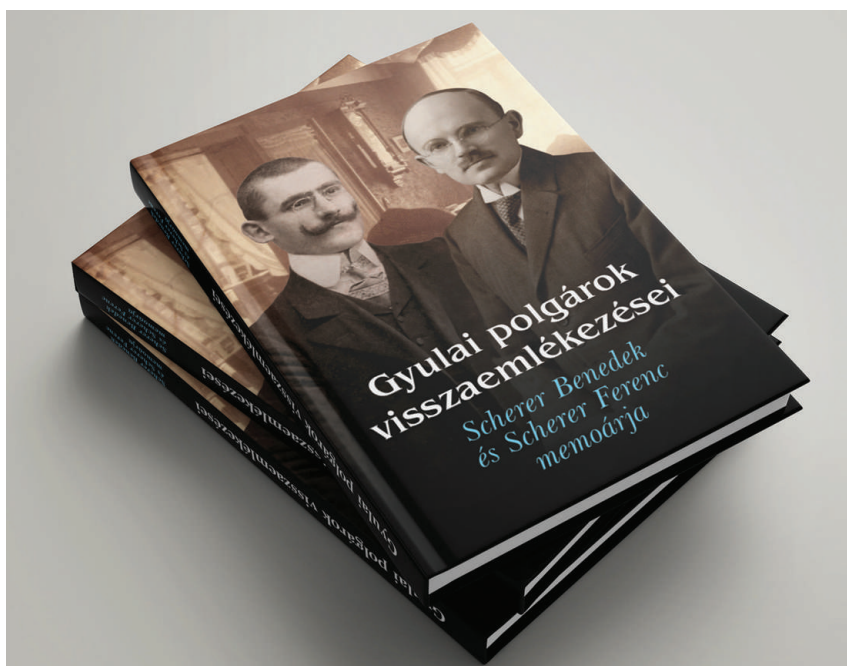
19. Beregi címereslevelek a Magyar Nemzeti Levéltárban

20. „Belső várkastély”, Bicskey Erzsébet, egy fiatal lány naplója 1940–1946

21. Összetört emlékezet.
Veszprém első világháborús veszteségei levéltári források tükrében
22. Gyulai polgárok visszaemlékezései. Scherer Benedek és Scherer Ferenc memoárja

A Levéltári Szemle szerzőinek figyelmébe!

A Levéltári Szemle aktuális közlési és hivatkozási szabályzata, valamint a levéltáros interjúkra vonatkozó útmutató elérhető a Magyar Levéltári Portálon:

[https://archivportal.hu/index.php/egyesulet/
leveltari-szemle/](https://archivportal.hu/index.php/egyesulet/leveltari-szemle/)

Kérjük jövőendő szerzőinket, hogy kéziratuk elkészítésénél ezen útmutatókat vegyék figyelembe!

A borítón:

illusztráció a Gondolatok a Tervtárban
Az Építési Ügyosztályok Tervtára Budapest Főváros Levéltárában
című tanulmányhoz és
szobatábla az MNL Somogy Megyei Levéltára volt épületéből
(Fotó: Fejes László)

450 Ft

WWW.ARCHIVPORTAL.HU/LEVELTARI-SZEMLE